

УДК 343.71

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНОЗЕМНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одарченко Марина Сергіївна,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,

пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080, Україна

e-mail: notarywork69@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8524-5343>

Стащак Микола Володимирович,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів Харківського національного університету внутрішніх справ, пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080, Україна

e-mail: stashchak1@ukr.net

GSCID https://scholar.google.com.ua/citations?user=uNKT_HQAAAAJ

Мета. Метою дослідження є здійснення порівняльного аналізу іноземного законодавства з питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. **Методика.** Методика включає детальний комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу із піднятої проблематики на основі якого робляться обґрунтовані світоглядні висновки та рекомендації щодо розкриття сутності досліджуваних понять. **Результати.** В якості результатів дослідження визначено перспективні напрямки впровадження міжнародного досвіду. Зокрема: : 1) законодавство Сполучених штатів Америки та Республіки Вірменії побудовано таким чином, щоб забезпечувати гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності на всіх її стадіях, а також на всіх рівнях правового регулювання життя країни; 2) в Республіці Вірменії на відміну від Сполучених Штатів Америки оперативно-розшукові заходи є окремим напрямом діяльності правоохоронних органів (зокрема, і в Україні), які останні уповноважені застосовувати лише в рамках оперативно-розшукового провадження, а також є частиною процесуальної діяльності, оскільки можуть проводитися уповноваженими оперативними підрозділами до відкриття кримінального провадження, що не дозволяє здійснити в повній мірі прокурорський контроль та судовий нагляд за ходом їх проведення; 4) порівняльний аналіз законодавства Сполучених Штатів Америки та Республіки Вірменія з питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності показав, що існують окремі норми, які є перспективними для апробації у вигляді експерименту на окремих територіях, за результатами якого можна приймати остаточне рішення щодо їх упровадження в національне законодавство. **Наукова новизна.** Наукова новизна виразилась в тому, що автором статті визначені перспективні напрямки міжнародної практики законодавчого регулювання питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. **Практична значимість.** Опитані оперативні працівники Національної поліції України, а також працівники режимно-секретних підрозділів поліції визначають, що сьогодні існує багато проблемних та колізійних питань. Враховуючи вказане автором визначаються можливі шляхи їх усунення шляхом запровадження міжнародного досвіду.

Ключові слова: порівняльний аналіз, іноземне законодавство, забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

M. S. Odarchenko

Graduate student of Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv
L. Landau avenue, 27, Kharkiv, 61080, Ukraine, e-mail: notarywork69@gmail.com

M. V. Stashchak

Doctor of science of Law, Senior Researcher, Professor of Preinvestigative and Detective activity
Department of Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv
L. Landau avenue, 27, Kharkiv, 61080, Ukraine, e-mail: stashchak1@ukr.net

COMPARATIVE ANALYSIS OF FOREIGN LEGISLATION ON THE PROVISION OF GUARANTEES OF LIABILITY UNDER THE OPERATIONAL AND SUSTAINABLE ACTIVITY

Goal. The aim of the study is to carry out a comparative analysis of foreign legislation on the issue of guaranteeing the legality of conducting operational and investigative activities. **Method.** The methodology includes a detailed comprehensive analysis and synthesis of available scientific and theoretical material on the raised issues, on the basis of which grounded worldview conclusions and recommendations on disclosure of the essence of the studied concepts are made. **Results** As a result of the research, the prospective directions of implementation of international experience have been identified. In particular: 1) the legislation of the United States of America and the Republic of Armenia is constructed in such a way as to ensure legal certainty in conducting operational search activities at all its stages, as well as at all levels of legal regulation of the country's life; 2) in the Republic of Armenia, unlike the United States of America, operational search activities are a separate area of activity of law enforcement bodies (in particular, in Ukraine), which the latter are authorized to apply only in the framework of operative and investigative proceedings, as well as part of procedural activities, as they can be conducted by authorized operational units prior to the opening of criminal proceedings, which does not allow full prosecution control and judicial supervision over their conduct; 4) a comparative analysis of the legislation of the United States of America and the Republic of Armenia on the issue of securing legality in the course of carrying out operational search activities showed that there are certain rules that are promising for testing in the form of an experiment in certain territories, which results in a final decision on their implementation into national legislation. **Scientific novelty.** Scientific novelty was expressed in the fact that the author of the article defined the perspective directions of the international practice of legislative regulation of the issue of guaranteeing legality during the conduct of operational and investigative activities. **Practical significance.** Interviewed operational officers of the National Police of Ukraine, as well as employees of the regime's secret police units, state that today there are a lot of problem and conflict issues. Taking into account the aforesaid the author determines the possible ways of their elimination by introducing international experience.

Key words: comparative analysis, foreign legislation, provision of guarantees of legality during operational-search activity.

Постановка проблеми. В процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідні правоохоронні органи наділені широкими повноваженнями, неправомірна реалізація яких неминуче призведе до свавілля, анархії та правового нігілізму. Так, оперативний працівник під час оперативно-розшукової діяльності наділений правом здійснення певних дій і прийняття рішень, які часто супроводжуються обмеженням конституційних прав та свобод особи. Разом з цим, слід враховувати, що обмеження як правомірне, обґрунтоване вторгнення, зазіхає на недоторканість особи, впливає на свідомість і вчинки людини, порушує цілісність прав особистості. Водночас практичний досвід свідчить, що застосування оперативно-розшукового інструментарію здебільшого пов'язане з втручанням в особисте життя громадян, тому проблема дотримання прав людини та громадянина при здійсненні ОРД залишається об'єктом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Подекуди проведення оперативно-розшукових заходів безпосередньо пов'язане з втручанням у сферу реалізації громадянами своїх прав і свобод, тому робота оперативних підрозділів має ґрунтуватися передусім на суворому дотриманні визначених чинним законодавством засад. Звідси випливає, що й обмеження прав і свобод як правомірне вторгнення в цю область вимагає особливого режиму - дотримання умов, наявність підстав, передбачених законом, наявність механізму судового контролю, прокурорського нагляду, відомчого контролю за законністю й обґрунтованістю обмежень, а також надання особі, права і свободи якої обмежені, права на судовий захист. Адже в межах оперативно-розшукової діяльності за наявності

відповідних умов, відбувається обмеження прав і свобод громадян, яке за абстрактно-формальної оцінки може бути прирівняне до їх порушення. До того ж, як вірно наголошує В.В. Шендрик, саме ця специфічна риса оперативно-розшукової діяльності зумовлює потребу в її чіткому законодавчому регулюванні та створенні відповідних гарантій з метою не допустити протиправного звуження чи ігнорування інтересів осіб, що опинилися у сфері протидії злочинності [13]. У зв'язку з цим виникає необхідність створення ефективної системи захисту прав, свобод і законних інтересів всіх учасників оперативно-розшукової діяльності, тобто забезпечення гарантій законності. Водночас слід відмітити, що підґрунтям та основою такої системи є нормативно-правові акти, що формують в комплексі правові засади гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. В той же час, слід відмітити, що забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності неможна розглядати окремо від загальновизнаних норм міжнародного права. Оскільки, як доцільно вказує Н.О. Гольдберг міжнародне і внутрішньодержавне право повинні мати одну соціальну природу, через те, що у центрі обох систем стоїть той самий елемент – законність [5, с. 34].

Водночас, враховуючи, що всі міжнародно-правові акти містять загальновизнані принципи і норми у сфері оперативно-розшукової діяльності, міжнародні стандарти, що здійснюють певний вплив на нормотворчий процес, ці приписи, норми, стандарти слугують певними зразками для забезпечення гарантій законності під час оперативно-розшукової діяльності в Україні. До того ж як висловився С.І. Жалдак, з прийняттям нового КПК України відбулася трансформація вітчизняного законодавства щодо питань правоохоронної діяльності викликана процесами впровадження положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. не тільки в кримінальне процесуальне законодавство України, але і практично всіх без винятку держав Європи [6, с. 112]. Враховуючи вказане вважаємо доцільним визначити, яким чином забезпечені гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності в інших країнах світу та чи існує аналогічне в національному законодавстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню різних аспектів проблематики дотримання законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності присвятили свої праці такі вчені, як А. Гайдар, В. Грохольський, І.П. Козаченко, В.Д. Пчолкін, А. Огородник, М.А. Погорецький, О. Руднєв, І.В. Сервецький, В.В. Шендрик, О.В. Федосова та ін. В той же час, слід відзначити, що дотично питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності розглядалось в роботах вчених, присвячених вивченню питань забезпечення прав та свобод особи під час ОРД (зокрема, в роботах В.Б.Авер'янова, О.М.Бандурки, Ю.П.Бітяка, І.Л.Бородіна, М.В.Вітрука, Л.Д.Воеводіна, І.П.Голосніченка, Р.А.Калюжним, С.В.Ківалова, І.П.Козаченка, А.Т.Комзюка, Я.Ю.Кондратьєва, М.В.Корнієнка, Ю.Ф.Кравченка, О.В.Негодченка, В.А.Патюліна, І.Л.Петрухіна, В.П.Петкова, Ю.І.Римаренка, О.Ф.Скаун, В.В.Сташиса, В.Я.Тация, О.Н.Ярмиша та ін.), положення й висновки яких склали концептуальне підґрунтя для наукової розробки загальних проблем прав людини, окремих видів і конкретних прав особистості.

Водночас, зазначимо, що після появи в системі кримінального процесу такої діяльності як негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД), (які як відмічають більшість фахівців у сфері ОРД, корелюють за змістом та сутністю з оперативно-розшуковими заходами), під час розгляду питання забезпечення гарантій законності в процесі оперативно-розшукової діяльності, окремої уваги заслуговують роботи присвячені забезпеченню гарантій законності, прав та свобод людини та громадянина в процесі здійснення НСРД. Зокрема, в роботах таких вчених як О.А. Білічак, І.В. Глушенка, Н.О. Гольдберг, О.В. Капліна, С.М. Карпик, В.А. Колесник, М.В. Корнієнко, Т.В. Омельченко, Д.Б. Сергєєв, Р.В. Суворова, Є.Д. Скулиш, С.Р. Тагієв, В.М. Тертишник, В.Г. Уваров та ін. досліджувались різні варіації питання дотримання законності під час здійснення НСРД.

Однак, віддаючи належне ґрунтовному внеску перелічених вчених, слід відзначити, що питання міжнародного досвіду забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності залишилось поза увагою.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення порівняльного аналізу іноземного законодавства з питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб визначити рамки законності під час проведення оперативно-розшукової діяльності, по-перше, слід визначити, яка діяльність правоохоронних органів є правомірною, а вже після цього можна чітко визначити, яким чином забезпечується законність під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Аналізуючи законодавство зарубіжних країн можна дійти висновку, що основним нормативно-правовим актом, що закріплює гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (правоохоронної діяльності), є Конституція, яка в подальшому й є базовим підґрунтям для прийняття подальших нормативних актів [12]. Для обґрунтування вказаної точки зору наведено окремі витяги з тексту Конституції Америки та Республіки Вірменії (вказані країни обрати з метою порівняння конституційних засад романо-німецької та англо-саксонської правових систем), а також проаналізуємо законодавчі акти які безпосередньо регулюють у вказаних країнах оперативно-розшукову діяльність.

Так, в Сполучених Штатах Америки в Поправках (IV, V, XIV) до «Білю про Права» визначається:

- порядок проведення обшуку, накладення арешту на осіб і на майно (право народу на охорону особи, житла, паперів і майна від необґрунтованих обшуків або арештів не повинно порушуватися, і ордера на обшук або арешт не видаватимуться без достатніх підстав, підтверджених присягою або урочистою обіцянкою. Такі ордера повинні містити докладний опис місця обшуку, а також підлягають арешту осіб або майна);

- положення, що стосуються притягнення до відповідальності, судового розгляду і покарання. Приватна власність не підлягає конфіскації для громадського користування без компенсації (ніхто не повинен притягатися до відповідальності за тяжкий або інший злочин інакше, як за постановою або звинуваченням, винесеного присяжними, за винятком випадків порушення справ, що стосуються складу сухопутних або морських сил або народної поліції, в період, коли остання в зв'язку з війною або загрозливою суспільству небезпекою знаходиться на дійсній службі; ніхто не повинен двічі відповідати життям чи тілесною недоторканністю за один і той же злочин; ніхто не повинен зазнавати примусу свідчити проти самого себе в кримінальній справі; ніхто не повинен позбавлятися життя, свободи або майна без законного судового розгляду; ніяка приватна власність не повинна відбиратися для громадського користування без справедливої винагороди);

- не можливість обмеження прав людини інакше, аніж за рішенням суду (всі особи, що народилися або натуралізовані у Сполучених Штатах і підлегли їх юрисдикції, є громадянами Сполучених Штатів і штату, в якому вони проживають. Жоден штат не може приймати або приводити у виконання закони, що обмежують привілеї та вольності громадян Сполучених Штатів; жоден штат не повинен позбавляти кого-небудь життя, свободи або власності без законного судового розгляду і не може відмовити особі, яка перебуває в його юрисдикції, в рівній для всіх захисту закону).

З наведеного можна дійти висновку, що Конституція Америки закріплює лише декілька основних прав людини, а все інше регулюється на законодавчому, відомчому та міжвідомчих рівнях. Так, враховуючи велику кількість правоохоронних органів в Америці існують конкретизовані нормативні акти, що забезпечують законність під час здійснення оперативно-розшукової діяльності конкретними суб'єктами. Наприклад, основні повноваження ФБР закріплені в Інструктивному листі Генерального прокурора директору ФБР від 15 грудня 1976 р. «Використання інформаторів у розслідуванні у справах внутрішньої безпеки, організованої злочинності та в інших кримінальних справах»; Інструкції Генерального прокурора про порядок проведення секретних операцій ФБР (січень 1981 р.); Виконавчому наказі Президента США № 12333 від 4 грудня 1981 р. «Розвідувальна діяльність США»; Інструкції Генерального прокурор від 7 березня 1983 р. «Про порядок розслідування у справах про загальнокримінальні злочини, діяльність підприємств, організовану злочинність, внутрішню безпеку і тероризм». Окрім того, до

розділу XVIII Зводу законів США включені спеціальні положення, які визначають ті дії спецслужб і кримінальної поліції, що стосуються доступу до ліній комунікацій (телеграф, телефон, радіо, комп'ютерний зв'язок) з метою одержання контррозвідувальних даних; перехоплення радіо-телекомунікаційних ліній; здійснення технічних засобів перехоплення, їхнього поширення і володіння ними; одержання дозволу на використання оперативно-технічних засобів на території США, а також на їхнє використання проти американських громадян; процедури використання техніки перехоплення; захисту від незаконного зняття інформації, доступу співробітників урядових органів до банку даних і обліків використання радіоелектронних засобів зв'язку; розкриття поштових відправлень тощо [11, с. 99-104].

Законодавство США на законодавчому рівні передбачає використання конфіденційного співробітництва громадян. Співробітника кримінальної поліції оцінюють, насамперед, за якістю роботи його інформаторів. Кожного поліцейського навчають, що якщо він здатний створити і зберегти працездатність свого «негласного апарату», він кращий серед колег, зразок для наслідування. Вся робота з інформаторами ставиться в жорсткі правові рамки. Наприклад, співробітникові ФБР його службова інструкція при роботі з інформатором зобов'язує обов'язково враховувати: якою мірою діяльність інформатора може суперечити конституційним гарантіям прав громадян і тим самим чи не скомпрометує він (з точки зору законності) проведене розслідування або подальше кримінальне переслідування в суді; наскільки надійний конкретний інформатор з точки зору його інформації; чи здатне ФБР безпосередньо контролювати та спрямовувати діяльність цього інформатора, а також якою мірою цінність інформації, отриманої за допомогою інформатора, виправдовує витрати ФБР на очікувану інформатором винагороду за співпрацю [2].

При підборі інформатора в США приділяють увагу не лише питанням доступності даної особи до потрібних поліції відомостей, можливості проникнення в різні злочинні групи, але й стану здоров'я інформатора, його віку, освіти, особливостям характеру, звичок, хобі та ін. У посібниках, виданих для поліції та ФБР, досить докладно вказується, в якому середовищі і за яких обставин треба підбирати і вербувати негласних співробітників, яку мотивацію до співпраці при цьому доцільно використовувати [4, с. 8; 38].

У низці американських штатів визнається так званий «привілей інформатора», згідно з яким секретний інформатор звільняється від обов'язку з'являтися до суду для давання показань, а відомості, що виходять від нього, повідомляє в суді оперативний працівник, допитуваний в якості свідка, який має право не розкривати особистість джерела. Тим самим робиться виняток із загального правила про неприпустимість використання похідних доказів [10, с. 142; 10].

Федеральний конституційний суд США постановою від 26 травня 1981 р. підтвердив конституційність фігури «свідка зі слів». Так само вчинили і в Федеральній республіці Німеччині. Тобто мається на увазі, що від осіб, які контактують з агентами можливо отримати «свідчення зі слів або слуху», «показання з чужих слів». Відповідно до існуючої в США практики, судом у певних випадках можуть прийматися в якості доказів відеозаписи показань свідків замість особистої явки цих людей до суду, що, як вважають американські юристи, створює додаткові гарантії їх безпеки. Гарантії конфіденційності надаються органами поліції при розслідуванні тяжких, особливо небезпечних злочинів, організованої злочинності і т. п. Питання про надання гарантій секретності при розслідуванні злочинів середньої тяжкості розглядається для кожного конкретного випадку. При розслідуванні дрібних злочинів гарантій не передбачено [7, с. 14].

В той же час, на відміну від Сполучених Штатів, в Конституції Вірменії другий розділ присвячено виключно правам людини та громадянина, зокрема визначаються:

- основний принцип прав і свобод людини і громадянина (ст. 14);
- право на рівність (ст. 14.1. закріплює, що всі люди рівні перед законом);
- захист прав і свобод людини і громадянина (в ст. 18 визначено, що кожен має право на ефективний засіб правового захисту своїх прав і свобод в судових, а також інших державних органах);
- право на свободу (зокрема в ч. 1 ст. 16 закріплено, що кожен має право на особисту свободу та недоторканність);

- право на особисту недоторканність (в ч. 2 ст. 16 закріплено, що людина може бути позбавлена волі у випадках і порядку, встановлених законом. Зокрема, може передбачатися позбавлення волі тільки в наступних випадках: особу засуджено за злочин правомочним судом; особа не виконало вступило в законну силу розпорядження суду; з метою забезпечення виконання певних обов'язків, встановлених законом; є обґрунтована підозра в скоєнні злочину або, коли це необхідно з метою припинення вчинення особою злочину або його втечі після вчинення злочину; з метою передачі неповнолітнього під виховний нагляд чи іншого правочинній органу; з метою запобігання поширенню інфекційних захворювань або припинення суспільної небезпеки, що виходить від осіб, які страждають психічними захворюваннями, алкоголіків, наркоманів або осіб, які займаються бродяжництвом; з метою припинення незаконного проникнення особи до Республіки Вірменія, його видворення або передачі іншій державі);

- право особи на недопущення катування (в ст. 17 закріплено, що ніхто не може бути піддано катуванню, а також жорстокому поводженню або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Заарештовані, взяті під варту і позбавлені волі особи мають право на гуманне поводження і повагу гідності);

- права обвинуваченого, підсудного (в ст. 19 гарантується, що кожен для відновлення своїх порушених прав, а також з'ясування обґрунтованості висунутого проти нього звинувачення має право на публічний розгляд своєї справи в розумні терміни незалежним і безстороннім судом в умовах рівності, з дотриманням усіх вимог справедливості);

- презумпція невинності (ст. 21 закріплює, що обвинувачений у скоєнні злочину вважається невинним доти, поки його провина не доведена в установленому законом порядку - що набрало законної сили вироком суду. Обвинувачений не зобов'язаний доводити свою невинність. Непідтверджені підозри тлумачаться на користь обвинуваченого) [1].

Тобто аналізуючи положення Конституції Вірменії можна дійти висновку, що більшість прав та свобод людини аналогічні до тих, що закріплені в нашій Конституції.

Враховуючи такі лібералізовані положення Конституції, в Законі Республіки Вірменії «Про оперативно-розшукову діяльність» законність визначена як головний принцип ОРД (ст. 5). В ст. 14 вказаного Закону Республіки Вірменія визначаються оперативно-розшукові заходи, а ч. 7 ст. 31 вказаного нормативного акту закріплюється проведення таких оперативно-розшукових заходів як «внутрішнє спостереження», «контроль за кореспонденцією, поштовими, телеграфними та іншими повідомленнями», «контроль за телефонними переговорами», «забезпечення доступності фінансових даних та негласний контроль за фінансовими угодами», «імітація отримання хабара або дача хабара» виключно на підставі судового рішення [9].

Наукова новизна виразилась в тому, що автором статті визначені перспективні напрямки міжнародної практики законодавчого регулювання питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Опитані оперативні працівники Національної поліції України, а також працівники режимно-секретних підрозділів поліції визначають, що сьогодні існує багато проблемних та колізійних питань. Враховуючи вказане автором визначаються можливі шляхи їх усунення шляхом запровадження міжнародного досвіду.

Висновки. В якості результатів дослідження зазначимо наступне: 1) законодавство Сполучених штатів Америки та Республіки Вірменії побудовано таким чином, щоб забезпечувати гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності на всіх її стадіях, а також на всіх рівнях правового регулювання життя країни; 2) в Республіці Вірменії на відміну від Сполучених Штатів Америки оперативно-розшукові заходи є окремим напрямом діяльності правоохоронних органів (зокрема, і в Україні), які останні уповноважені застосовувати лише в рамках оперативно-розшукового провадження, а також є частиною процесуальної діяльності, оскільки можуть проводитися уповноваженими оперативними підрозділами до відкриття кримінального провадження, що не дозволяє здійснити в повній мірі прокурорський контроль та судовий нагляд за ходом їх проведення; 4) порівняльний аналіз законодавства Сполучених Штатів Америки та Республіки Вірменія з питання забезпечення гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності показав, що існують окремі норми, які є перспективними для

апробації у вигляді експерименту на окремих територіях, за результатами якого можна приймати остаточне рішення щодо їх упровадження в національне законодавство.

Список використаних джерел

1. Constitution of the Republic of Armenia. URL :: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Armenia&language=e> (дата звернення: 06.10.2018).
2. FBI Requirements. URL : <https://www.fbiagentedu.org/fbi-requirements/>(дата звернення: 06.10.2018).
3. Informer's Privilege Prevents Disclosure of Confidential Informant in ISIS-Related Prosecution. URL : <https://presnellonprivileges.com/2016/01/14/informers-privilege-prevents-disclosure-of-confidential-informant-in-isis-related-prosecution/> (дата звернення: 06.10.2018).
4. Ахкубеков Л. Х. Правовое регулирование оперативно-розыскной деятельности за рубежом и использование ее результатов в уголовном процессе. Москва, 2004. 120 с.
5. Гольдберг Н.О. Забезпечення конституційних прав та свобод громадян при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 254 с.
6. Жалдак С. И. Стандарты нормативно-правовой регламентации негласных актов расследования в европейском уголовном процессуальном законодательстве. *Вісник Академії адвокатури України*. 2014. № 3 (31) Т. 11. С. 107–115.
7. Использование информаторов, агентов и секретных оперативных сотрудников при проведении полицией предварительного расследования. *Проблемы преступности в капиталистических странах* (по материалам зарубежной печати). 1987. № 7. С. 13–16.
8. Малыгин С.С., Чечетин А.Е. Основы оперативно-розыскной деятельности. Авторский курс лекций. Екатеринбург, 2001. URL : <http://www.bnti.ru/showart.asp?aid=977&lvl=05>. (дата звернення: 06.10.2018).
9. Об оперативно-розыскной деятельности : Закон Республики Армения. URL :: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3093&lang=rus> (дата звернення: 06.10.2018).
10. Смирнов М. П. Комментарии оперативно-розыскного законодательства РФ и зарубежных стран : учеб. пособие по специальности «Юриспруденция». Москва : Экзамен, 2002. 543 с.
11. Смирнов М. П. Оперативно-розыскная деятельность полиции зарубежных стран. Москва : Центр юрид. лит-ры «Щит», 2001. 240 с.
12. Уваров В. Г. Зняття інформації з технічних каналів зв'язку //Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2013. № 2. С. 177–181.
13. Шендрік В.В., Шендрік А.В. Суспільно-правові засади обмеження конституційних прав і свобод громадян в оперативно-розшуковій діяльності. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2014_3_71.pdf. (дата звернення: 06.10.2018).

References

1. Constitution of the Republic of Armenia. URL :: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Armenia&language=e> (data zvernennya: 06.10.2018).
2. FBI Requirements. URL : <https://www.fbiagentedu.org/fbi-requirements/>(data zvernennya: 06.10.2018).
3. Informer's Privilege Prevents Disclosure of Confidential Informant in ISIS-Related Prosecution. URL :: <https://presnellonprivileges.com/2016/01/14/informers-privilege-prevents-disclosure-of-confidential-informant-in-isis-related-prosecution/> (data zvernennya: 06.10.2018).
4. Akhkubekov L. KH. Pravovoe rehulyrovanye operatyvno-rozysknoy deyatel'nosty za rubezhom y yspol'zovanye ee rezul'tatov v uholovnom protsesse. Moskva, 2004. 120 s.
5. Hol'dberh N.O. Zabezpechennya konstytutsiynykh prav ta svobod hromadyan pry provedenni nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) diy: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 2017. 254 s.

6. Zhaldak S. Y. Standarty normatyvno-pravovoy rehlamentatsyy nehlasnykh aktov rassledovaniya v evropeyskom uholovnom protsessual'nom zakonodatel'stve. *Visnyk Akademiyi advokatury Ukrainy*. 2014. № 3 (31) T. 11. S. 107–115.
7. Yspol'zovanye ynformatorov, ahentov y sekretnykh operatyvnykh sotrudnykov pry provedenyy polytsyye predvaryl'noho rassledovaniya. *Problemy prestupnosti v kapitalystycheskykh stranakh (po materyalam zarubezhnoy pechaty)*. 1987. № 7. S. 13–16.
8. Malyhyn S.S., Chechetyn A.E. Osnovy operatyvno-rozysknoy deyatel'nosti. Avtorskiy kurs lektsyy. Ekaterynburh, 2001. URL : <http://www.bnti.ru/showart.asp?aid=977&lvl=05>. (data zvernennya: 06.10.2018).
9. Ob operatyvno-rozysknoy deyatel'nosti : Zakon Respublyky Armenyya. URL :: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3093&lang=rus> (data zvernennya: 06.10.2018).
10. Smyrnov M. P. Kommentaryy operatyvno-rozysknoho zakonodatel'stva RF y zarubezhnykh stran : ucheb. posobye po spetsyal'nosti «Yurysprudentsyya». Moskva : Ékzamen, 2002. 543 s.
11. Smyrnov M. P. Operatyvno-rozysknaya deyatel'nost' polytsyy zarubezhnykh stran. Moskva : Tsentr yuryd. lyt-ry «Shchyt», 2001. 240 s.
12. Uvarov V. H. Znyattya informatsiyi z tekhnichnykh kanaliv zv'yazku. *Zovnishnya torhivlya: pravo, ekonomika, finansy*. 2013. № 2. S. 177–181.
13. Shendryk V.V., Shendryk A.V. Suspil'no-pravovi zasady obmezheniya konstytutsiynykh prav i svobod hromadyan v operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2014_3_71.pdf. (data zvernennya: 06.10.2018).

Надійшла до редакції 12 грудня 2018 р.

